

Inbreng verslag van een schriftelijk overleg

Binnen de vaste commissie voor Financiën hebben enkele fracties de behoefte om over de brief d.d. 25 juli 2011 over het verslag van de bijeenkomst van staatshoofden en regeringsleiders van de eurozone van 21 juli 2011 (21501-07, nr. 822), alsmede de brief van 31 juli jl. over de tijdelijke garantstelling aan ECB in verband met Griekse rating event (21501-07, nr. 821) enkele vragen en opmerkingen voor te leggen.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de VVD

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de brieven over het verslag van de bijeenkomst over de eurozone en de tijdelijke garantstelling voor de ECB.

Zoals in het vorige schriftelijke overleg reeds aangegeven, benadrukken de leden van de VVD-fractie dat de verantwoordelijkheid voor de financiële stabiliteit in de eurozone in de eerste plaats moet liggen bij de eurolanden zelf door het spoedig en geloofwaardig op orde brengen van de openbare financiën, de hoge schuldposities zo snel mogelijk af te bouwen en structurele hervormingen door te voeren om economische groei te bevorderen. De leden van de VVD-fractie zijn tevreden dat deze elementen ook uitgangspunt zijn van het tijdens de bijeenkomst van de eurozone afgesproken pakket aan maatregelen, net als de substantiële mate van betrokkenheid van de private sector. Tegelijkertijd hebben deze leden nog een aantal vragen en opmerkingen over de voorliggende uitkomsten.

Aan de verruiming van de mogelijkheden van de European Financial Stability Facility (EFSF) om preventief de stabiliteit van de eurozone beter te waarborgen heeft Nederland strikte eisen van conditionaliteit verbonden. In de conditionaliteit, zoals genoemd in de brief, ontbreekt betrokkenheid van het IMF. Is het de bedoeling dat voor landen die preventief een beroep doen op het EFSF ook, net zoals de landen die in een volledig programma zitten (Griekenland, Ierland en Portugal), aan het oordeel van het IMF onderworpen worden? Kunt u aangeven in welke gevallen er wel en niet preventief kan worden ingegrepen vanuit het EFSF? Immers, het kan toch niet de bedoeling zijn dat het EFSF ongebreideld voor alle eurolanden kan worden gebruikt? In dit verband vragen de leden van de VVD-fractie eveneens wat het oordeel van het kabinet is over de stelling van de Franse president Sarkozy dat met de uitgebreidere bevoegdheden van de EFSF een Europees monetair fonds zou zijn gecreëerd. Hoe ziet de u dit?

Om de private sector aan te moedigen om de Griekse schuld die loopt tot medio 2014 te verlengen, is voor een bedrag van 17 miljard euro aan credit enhancements nodig. Voor de schuld die na 2014 afloopt, is nog eens voor 18 miljard euro aan credit enhancements nodig. Waaruit bestaan deze credit enhancements? Betreft het in beide gevallen (de 17 miljard tot 2014 en de 18 miljard euro daarna) dezelfde soort credit enhancements?

Daarnaast is onderdeel van de afspraken dat voor 20 miljard euro voor een totaal van 33 miljard euro aan private schuld kan worden teruggekocht. Wanneer wordt dit gedaan? Is dit (zeer) binnenkort of in de loop van de komende maanden/jaren?

Tot 2019 is er sprake van netto 106 miljard euro aan private sector betrokkenheid voor Griekenland. Aangezien de deelname van de private sector een vrijwillige is, vragen de leden van de VVD-fractie waarop het

bedrag van 106 miljard euro is gebaseerd. Is dat bijvoorbeeld uitgaande van volledige deelname van alle bij het Institute of International Finance (IIF) aangesloten partijen? Of is het bedrag ergens anders op gebaseerd? In welke mate hebben partijen, al dan niet aangesloten bij het IIF, zich hieraan geëngageerd?

De voorzitter van de Europese Raad, de heer Van Rompuy, stelt in NRC Handelsblad van zaterdag 30 juli 2011 dat de (vrijwillige) bijdrage van de private sector eenmalig is. Wat betekent deze opmerking? Zijn hier afspraken zijn over gemaakt en zo ja, welke?

Toekomstige leningen van het EFSF aan Griekenland worden verstrekt tegen een lagere rente en zullen een looptijd kennen tussen 15 en 30 jaar. In de brief van 25 juli 2011 stelt het kabinet dat deze extra financiering net als voorheen gepaard gaat met strikte condities en strenge monitoring, en dat dit betekent dat ook sprake zal zijn van langere en strikte monitoring ná de programmaperiode. Zijn er afspraken gemaakt, en zo ja welke, over de wijze waarop deze monitoring plaatsvindt na de programmaperiode? Zijn er sancties afgesproken, en zo ja welke, indien Griekenland zich niet aan eerder overeengekomen voorwaarden houdt? Is de conditionaliteit die gepaard gaat met het programma voor Griekenland (zoals financieel orde op zaken stellen, privatiseringen en IMF-betrokkenheid) van toepassing op de volledige looptijd van de EFSF-leningen? Wat is de afdwingbaarheid van afspraken die zich uitstrekken over een periode van 15 tot 30 jaar?

Welke technische assistentie wordt opgezet om Griekenland te helpen alle hervormingen door te voeren? Hoe wordt ervoor gezorgd dat deze «technische assistentie» niet de verantwoordelijkheden overneemt die de Griekse regering en het Griekse parlement uiteindelijk zelf zullen moeten dragen?

In de brief van 25 juli 2011 wordt aangegeven dat de rente op EFSF-leningen aan Griekenland wordt verlaagd tot een rente die in ieder geval de financieringskosten van het EFSF dekt. Kunt u nader ingaan op deze afspraak, in het licht van recente berichten dat Spanje en Italië (en andere landen) een opt-out zouden hebben van de afspraak om financieel bij te dragen aan het reddingspakket voor Griekenland, indien de cost of funding voor zo'n lidstaat hoger zijn dan de rente die Griekenland betaalt. Klopt het dat deze opt-out mogelijkheid bestaat en zo ja, wat betekent dat in het licht van de gestegen rentes voor Italië en Spanje in de laatste dagen?

In uw brief van 25 juli 2011 wordt gesteld dat het EFSF in uitzonderlijke omstandigheden zal kunnen interveniëren in de secundaire obligatiemarkt, indien de ECB oordeelt dat er ernstige risico's voor de financiële stabiliteit bestaan. Hiervoor zal onderlinge overeenstemming tussen alle lidstaten vereist zijn, unanimitéit dus. Hoe verwacht u dat deze afspraak in de praktijk zal werken? Moet een oordeel van de Europese Centrale Bank (ECB) altijd door de lidstaten worden gevolgd of is hier ruimte voor discussie? Hoe stelt de u voor om met dit unanimitéitsvereiste om te gaan?

In de uitkomsten van de bijeenkomst van de eurozone is opgenomen, dat alle landen zich zullen houden aan de afspraken uit het Stabiliteits- en Groeipact (SGP) en uiterlijk in 2013 hun tekort onder de 3% BBP zullen hebben gebracht. Hoe afdwingbaar is deze afspraak, mede in het licht dat automatische sancties op het overtreden van de SGP-afspraken tot op heden ontbreken?

Wat vindt u van de opmerking van de Duitse minister van Financiën, Schäuble, afgelopen zondag in de Frankfurter Allgemeine Zeitung, dat van

lidstaten die het pact overtreden automatisch EU-subsidies zouden moeten worden teruggevorderd. De leden van de VVD-fractie zouden dat zeer toejuichen. Is de Nederlandse regering voornemens om een dergelijk Duits initiatief te steunen?

Wat betekent de afspraak, dat landen waarvoor een EU/IMF programma van toepassing is door verhoging van het co-financieringspercentage via de EU-begroting, hun absorptie van EU-fondsen kunnen vergroten?

Hoeven deze landen gedurende kortere of langere tijd hun co-financiering niet meer zelf te betalen en zo ja, wat betekent dit voor de EU-begroting en het Nederlandse aandeel daarin?

In de conclusies van de eurozone bijeenkomst van 21 juli 2011 is het belang benadrukt van adequate *backstops*. Is Nederland hier al voldoende klaar voor of moeten er in Nederland nog regelingen worden getroffen voor zulke *backstops*, en zo ja, welke?

Tot slot is in de conclusies van de eurozone bijeenkomst opgenomen, dat Nederland zijn bezwaren tegen de voorgestelde CCCTB-richtlijn opgeeft, althans constructief gaat participeren in de discussies over die richtlijn. Eerder heeft een grote meerderheid van de Kamer bezwaren geuit tegen deze voorgestelde CCCTB-richtlijn, mede vanwege de forse negatieve financiële consequenties voor Nederland. In dit licht, wat betekent de afspraak in de conclusies van de eurozonebijeenkomst voor de Nederlandse opstelling ten aanzien van de CCCTB-richtlijn?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdA

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van de brief die 31 juli 2011 naar de Kamer is gestuurd inzake het Europese steunpakket voor Griekenland en van de vertrouwelijke brief die ter inzage is gelegd bij het Centraal Informatiepunt bij de Kamer. De leden van de PvdA-fractie merken op dat de beroering die is ontstaan na de publicatie in NRC Handelsblad van 29 juli jl. over de hoogte van de eventuele garanties van de Eurolanden aan de ECB, voorkomen had kunnen en moeten worden. Verwarring en publieke onrust zouden zich niet hebben voorgedaan indien in de kabinetsbrief van 25 juli 2011 duidelijk zou zijn geformuleerd dat deze garanties wellicht gegeven zullen worden en indien in de brief was uitgelegd waarom over de hoogte van die garanties (nog) geen mededelingen kunnen worden gedaan.

De leden van de PvdA-fractie stellen vast dat het de tweede keer is binnen korte tijd dat het proces van informatievoorziening vanuit het kabinet te wensen overlaat waar het gaat over de steun aan Griekenland en meer in het algemeen de maatregelen ter verbetering van de financiële architectuur in het Eurogebied. Eerder is immers door de minister president na afloop van de Eurotop ten onrechte gesteld dat de betrokkenheid van de private sector bij de financiering van Griekenland tot 2014 ter waarde van 50 miljard euro in mindering dient te worden gebracht op het publieke deel van 109 miljard. Teneinde deze verwarring definitief weg te nemen verzoeken deze leden u en de minister president onomwonden te bevestigen dat deze weergave onjuist was. De leden van de PvdA-fractie dringen hier temeer op aan omdat de Nederlandse belastingbetaler recht heeft op eenduidige en niet voor meerdere uitleg vatbare informatie over de financiële bijdrage en nog te lopen financiële risico's die op Nederland drukken bij steunoperaties in Europees verband.

Meer in het algemeen vragen de leden van de PvdA-fractie de regering om lessen te trekken uit bovengenoemde gebeurtenissen. Afgezien van de benodigde zorgvuldigheid bij de presentatie van de cijfers gaat het hierbij om (1) transparantie en volledigheid in het proces van informatievoor-

ziening en (2) de noodzaak om een eerlijk en evenwichtig beeld te presenteren van de verdeling van de financiële lasten over de partijen die zijn betrokken bij de steun aan probleemlanden in het eurogebied.

Ad 1. Voor wat betreft de transparantie dringen de leden van de PvdA-fractie er op aan dat als er in de toekomst opnieuw sprake is van informatie of afspraken die niet openbaar gemaakt kunnen worden, dit duidelijk te melden en toe te lichten waarom geheimhouding noodzakelijk is en hoe lang dit duurt.

Op het punt van de transparantie en volledigheid hebben de leden van de PvdA-fractie verder nog enige dringende vragen naar aanleiding van het artikel dat de voorzitter van de Europese Raad van regeringsleiders de heer Van Rompuy heeft gestuurd naar een aantal Europese kranten (o.m. NRC Handelsblad 30 juli 2011). In zijn artikel stelt Van Rompuy dat tijdens de Europese Top enkele initiatieven zijn genomen om een einde te maken aan de speculaties van de financiële markten over de schulden elders in de eurozone. Daarop volgt de passage:

«Ten eerste hebben wij er geen enkele twijfel over laten bestaan dat de betrokkenheid van de particuliere sector een eenmalig karakter heeft. Wij begrijpen dat de markten altijd bevreesd zijn voor eenzijdige wijzigingen van de voorwaarden, zelfs als deze vrijwillig zijn, zoals nu het geval is met de particuliere schuldeisers die akkoord gaan met een zekere verlichting van de Griekse schuldenlast. In andere gevallen zal geen beroep worden gedaan op de particuliere sector.»

Betekent dit, zo vragen de leden van de PvdA-fractie, dat mocht bijvoorbeeld later blijken dat de schuldenlast van Ierland of Portugal onhoudbaar is omdat de rentelast te groot is om uit bezuinigingen en economische groei te financieren, dat dan geen beroep zal worden gedaan op de financiële sector om een deel van het verlies te nemen om zo de schuldenlast van deze landen tot een houdbaar niveau te verminderen? Betekent dit voorts dat alle eventuele toekomstige reddingsoperaties in Europees verband uitsluitend ten laste zullen komen van de belastingbetalers in het eurogebied? Hoe verhoudt dit standpunt zich met het standpunt van de Nederlandse regering, die er nooit een misverstand over heeft laten bestaan dat substantiële bijdragen vanuit de private sector een belangrijk element zijn in het Nederlandse beleid? En als dit inderdaad is afgesproken, waarom is dit dan niet gemeld in uw brief van 25 juli 2011? Welke (andere) opties staan nog open voor toekomstige private betrokkenheid bij eventuele toekomstige Europese initiatieven om de schuldenlast van probleemlanden houdbaar te maken? Hoe dan ook constateren de leden van de PvdA-fractie dat er opnieuw de nodige onduidelijkheid bestaat over de passage in de verklaring van de Europese regeringsleiders over de «unieke» en «exceptionele» oplossing die voor Griekenland nodig is. Deze leden begrijpen dat de regeringsleiders hebben willen voorkomen dat het Griekse pakket wordt opgevat als een precedent. Maar dat is nog wat anders dan te zeggen dat in de toekomst geen private bijdrage zal worden gevraagd, zoals Van Rompuy stelt. Ook op dit punt geeft uw brief van 25 juli 2011 geen opheldering en deze leden vragen u deze alsnog te verschaffen.

Ad 2. Voor wat betreft het presenteren van een eerlijk en evenwichtig beeld aan burgers en belastingbetalers merken de leden van de PvdA-fractie op dat u in uw brief van 25 juli 2011 slordig omgaat met de begrippen «netto bijdragen» en «betrokkenheid» van de private- en publieke sector bij de financiering van de Griekse schuldenlast. De gehanteerde termen zijn vaag. Het wezenlijke

onderscheid dat bestaat tussen bijdragen aan de financiering van de Griekse schuld en het daadwerkelijk verlies nemen op de rentebetalingen en/of de hoofdsom van de Griekse staatsschuld wordt niet in de brief gemaakt.

In grote lijnen is uw betoog dat in de periode tot 2020 de «netto private bijdrage» (106 miljard euro) «ongeveer vergelijkbaar» is met de additionele publieke bijdrage (109 miljard euro). De cijferopstelling in de tabel werkt evident naar dit eindbeeld toe.

De vraag in dit verband is of u de mening deelt van de leden van de PvdA-fractie dat deze gepresenteerde «vergelijkbaarheid» materieel weinig zegt. Het gaat immers bij de steun aan Griekenland in essentie niet om de omvang van de financiële stromen, maar om de verdeling van de risico's die daarbij worden gelopen en de verliezen die daarop worden genomen. Deze leden constateren dat op dit punt de brief geen helder beeld schetst. In dit verband hebben deze leden de volgende aanvullende vragen:

1. Kunt u reageren op de berekeningen van het IFF dat het netto verlies dat de banken incasseren als gevolg van de Griekse schuldherziening becijferd kan worden op 21%? Wat is daarbij het realiteitsgehalte van de onderliggende veronderstellingen ten aanzien van de gehanteerde discontovoet en het percentage deelnemende banken?
2. Kan worden gesteld, ook indachtig het eerder genoemde artikel van Van Rompuy, dat het verlies van de banken na deze reddingsoperatie vanaf nu beperkt en duidelijk begrensd is, terwijl de blootstelling van de publieke sector in de eurozone aan de Griekse schuld geheel een open einde karakter heeft? Zo ja, zou met het oog op een evenwichtig beeld dit niet duidelijk gecommuniceerd moeten worden? Deze vraag klemmt temeer omdat de omvang van de Griekse staatsschuld ook na de jongste schuldherziening zeer hoog blijft en de kans aanzienlijk is dat er in de toekomst opnieuw op de Griekse schuld zal moeten worden afgeschreven. Kunt u uitleggen waarom er voor is gekozen om de banken in het vervolg buiten schot te laten?
3. Kunt u voorts een opstelling geven waarin wordt vergeleken in welke mate de private- respectievelijk de publieke sector daadwerkelijk bijdraagt aan verlichting van de rente- en schuldenlasten van Griekenland?

Tenslotte hebben de leden van de PvdA-fractie nog enkele vragen over de Europese garanties aan de ECB en de omvang van het EFSF.

U stelt in uw brief van 31 juli 2011 dat een mogelijke optie is dat de garantie aan de ECB ten laste komt van het EFSF. Wat zijn de voor- en nadelen van deze optie en welke alternatieve opties zijn denkbaar? Voorts vraagt de leden van de PvdA-fractie zich af welk materieel verschil het afgeven van bovengenoemde garantie nu werkelijk maakt voor de eurolanden. Klopt het dat ook zonder de garantie aan de ECB de deelnemende eurolanden zouden opdraaien voor alle eventuele verliezen die de ECB kan lijden op de aan haar verstrekte onderpanden? Heeft het geven van de garantie aan de ECB invloed op de omvang van de «haircut» van de banken?

Hoe staat u tegenover de huidige omvang van het EFSF? Deelt u de mening van veel analisten dat het een gemiste kans is dat het EFSF niet aanzienlijk is vergroot is, omdat met een groter EFSF met meer geloofwaardigheid kan worden geïntervenieerd op de markten voor staatsobligaties in perioden van speculatieve onrust? Wat is uw interpretatie in dit verband van de opmerking van Van Rompuy dat «de staatshoofden en regeringsleiders van de eurozone opnieuw bevestigd hebben dat zij, indien er nog verdere middelen nodig zijn, alles in het werk zullen stellen om de financiële stabiliteit van de eurozone te vrijwaren». Moet dit

opgevat worden als de bereidheid om het EFSF te vergroten? Zijn hierover formele of informele afspraken gemaakt tijdens de Eurotop? Hoe staat u tegenover het idee het EFSF te vergroten?

De leden van de PvdA-fractie hechten groot belang aan de inspanningen op Europees niveau gericht op terugkeer van stabiliteit in de eurozone. Om deze inspanningen te kunnen blijven steunen is het van cruciaal belang dat u alle relevante informatie verschaft en een eerlijk en reëel beeld geeft van de financiële gevolgen die dit heeft voor Nederland. Deze leden stellen vast dat verbeteringen noodzakelijk zijn en zal de regering ter zake kritisch op zijn verantwoordelijkheid blijven aanspreken.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PVV

De leden van de PVV-fractie hebben naar aanleiding van de bijeenkomst van staatshoofden en regeringsleiders van de eurozone van 21 juli 2011 de volgende vragen:

1. Kunt u aangeven met hoeveel de schuld stijgt of daalt door het opgestelde steunpakket tot en met 2014 en 2020 in bedragen en als percentage van het bruto binnenlands product van Griekenland?
2. Wanneer verwacht u dat Griekenland zelfstandig zonder garanties en steun van EU-faciliteiten weer de kapitaalmarkt kan betreden? Is er een kans aanwezig dat we na 2020 weer in de buidel van de Nederlandse belastingbetaler moeten tasten om Griekenland financieel te ondersteunen? Zo ja, om welk bedrag gaat dit dan?
3. Wanneer komt er duidelijkheid en een officiële mededeling over het totale pakket? Vindt u dat deze situatie van onduidelijkheden, het gissen naar bedragen en het onvolledig informeren, onrust veroorzaakt op de financiële markten?
4. Hoe verklaart u het dat het besmettingsgevaar niet is gereduceerd, aangezien de rentes op Spaans, Grieks en Italiaans staatspapier blijven oplopen en de beurzen al zes dagen rode cijfers vertonen? Heeft dit opgezette pakket rust en stabiliteit op de financiële markten gebracht en de stabiliteit van de euro en de eurozone gewaarborgd? Zo ja, waar kunnen we dit dan feitelijk aan afleiden? Zo nee, kunt u dan garanderen dat bij inwerking treden van het tweede hulppakket de rust wederkeert?
5. Volgens de voorzitter van de Europese Raad is bij de laatste evaluatie door het IMF, de ECB en de Europese Commissie de conclusie getrokken dat de schuld van Griekenland houdbaar is (*NRC 30-7-2011 Nationaal belang dwingt tot integratie*). Kunt u verklaren waarom er toch een tweede hulppakket aan Griekenland wordt verschaft, met waarschijnlijk wederom weinig tot geen effecten op de stabiliteit van de financiële markten in Europa? Acht u de kans van slagen van het tweede steunpakket groter dan het fiasco van het eerste steunpakket?
6. Vanuit verschillende bronnen, zoals de persconferentie van de Duitse bondskanselier Merkel en de website van het Finse ministerie, is vermeld dat de totale publieke bijdrage van 109 miljard euro geldt tot 2014 (*VK 27-07-2011 De eenzaamheid van Ruttes getallen*). In uw brief, gerapporteerd aan de Kamer, staat echter dat dit bedrag bestemd is tot 2020. Kunt u dit nader verklaren? Indien de financiering is uitgestrekt tot 2014, hoeveel financiering behoeft Griekenland dan nog na 2014?
7. In uw brief van 25 juli 2011 wordt gesproken over een ambitieus privatiseringsprogramma. Naar aanleiding van verschillende media hebben wij vernomen dat de kans dat privatisering van 50 miljard euro niet reëel en haalbaar is. Zijn er al enige projecten geprivatiseerd en hoe groot acht u de kans (in procenten) dat de privatisering zal slagen?
8. Eén van de doelen uit het opgezette steunpakket is het versterken van de concurrentiepositie van Griekenland. In hoeveel jaar denkt u dat

- Griekenland weer concurrerend kan optreden op de mondiale wereldmarkt?
9. Credit enhancements zouden nodig moeten zijn om de private sector aan te moedigen om de schuld te verlengen. Wat houden deze zogenoemde credit enhancements precies in, en wie staat garant voor het bedrag van 17 miljard euro dat gemoeid gaat met de credit enhancements?
 10. De arbeidsmarkt van Griekenland zit helemaal op slot en de economie krimpt. Het percentage zwartwerkers in Griekenland ligt op 20%. Hoeveel jaar heeft Griekenland nodig heeft om de arbeidsmarkt weer gezond te maken en te versterken?
 11. Het Nederlandse aandeel in een bijdrage aan het EFSF is 6,2%. Waarop is dit percentage gebaseerd?
 12. Indien de PIIGS landen de verplichtingen niet kunnen nakomen, worden de afgegeven garanties van deze landen aan het EFSF ingeroepen. Nederland zal dan moeten opdraaien voor de ingeroepen bedragen. Hoeveel procent gaat dit Nederland extra kosten in procenten boven op de 6,2%. Op welk deel van het hulppakket heeft de step-out regeling betrekking? Heeft deze ook betrekking op de zesde tranche? Zo ja, wat betekent dit dan voor de bijdrage van Nederland als Italië en Spanje niet deelnemen? Indien landen gebruik maken van de step-out regeling, wanneer zullen zijn dan weer meebetalen aan het hulppakket? Worden de ingeroepen garanties gecompenseerd indien de landen met een step-outregeling weer kunnen meedelen in het hulppakket? Welke landen kunnen op dit moment gebruik maken van de step-out regeling? Hoe groot acht u de kans dat Italië en Spanje hiervan gebruik gaan maken? Is deze step-out regeling een vrijwillige keuze van de landen?
 13. Er wordt vanuit gegaan dat 90% van de particuliere obligatiehouders de Griekse papieren zal omruilen voor nieuwe, met voor Griekenland gunstigere voorwaarden. Waar is dit percentage op gebaseerd?
 14. Waarom zouden obligatiehouders van Grieks staatspapier met een korte looptijd en een dekking van het Europese noodfonds, het waardepapier inwisselen voor nieuw Grieks staatspapier met een lagere waarde? Komt hierdoor de 90% grens niet in gevaar?
 15. Vindt u het niet vreemd dat het EFSF een tripple A rating heeft met waardeloze Griekse, Ierse en Portugese leningen? Waarom dient Nederland en andere eurolanden garant te staan voor waardeloos en risicovol staatspapier, waarop waarschijnlijk nooit een volledige terugbetaling zal plaatsvinden?
 16. Klopt het dat Cyprus op de nominatie staat voor financiële steun vanuit het EFSF? Zo ja, om welk bedrag gaat dit dan en voor welke periode? Wat betekent dit voor de eventuele extra garantiestelling van Nederland?
 17. Klopt het bericht dat Griekenland, Ierland, Portugal, Roemenie, Hongarije en Letland (*Europa-nu.nl 1-8-2011 – De Commissie helpt zes landen aan meer EU-steun*) ondanks een te lage bijdrage toch makkelijker toegang krijgen tot het Europese noodfonds en wat betekent dit voor de Nederlandse bijdrage aan de EU-begrotingen en het noodfonds?
 18. Bent u van mening dat landen uit de euro gezet moeten kunnen worden, indien zij zich niet committeren aan het Stabiliteits- en Groeipact, om zo een desastreuze situatie als in Griekenland te voorkomen?
 19. Hoeveel heeft tot nu toe de financiële bijdrage de Nederlandse belastingbetaler gekost (de 2,8 miljard euro uitgegeven bilaterale leningen) en hoeveel gaat een tweede steunpakket de Nederlandse belastingbetaler kosten?

De leden van de PVV-fractie hebben naar aanleiding van de tijdelijke garantiestelling aan de ECB in verband met Griekse rating event de volgende vragen:

20. Bent u van mening dat de onvolledige informatievoorziening van de tijdelijke garantiestelling aan de ECB voor meer onrust op de financiële markten heeft gezorgd? Zo ja, had deze informatie niet gewoon gecommuniceerd moeten worden, zodat volledige transparantie voor de financiële markten gewaarborgd was geweest? Hoeveel bedraagt de Nederlandse bijdrage aan de garanties aan de ECB?
21. Hoeveel staatspapier hebben de Griekse banken in bezit van Griekenland en wat is de marktwaarde hiervan? Is er al op deze staatspapieren afgeschreven of zijn deze nog opgenomen onder de boekwaarde?
22. Is er een kans aanwezig dat Griekse banken niet in staat zijn leningen van de ECB terug te betalen? Zo ja, hoeveel gaat dit Nederland kosten?
23. De kerntaak van de ECB is het bestrijden van de inflatie. De president van de ECB legt echter meer de nadruk op financiële stabiliteit, waardoor banken vrijwel onbeperkt krediet krijgen bij de ECB. Dit jaagt de inflatie op en brengt op langere termijn risico's met zich mee. Kunt u dit nader verklaren?
24. Is de 20 miljard euro reservering voor herkapitalisatie van de Griekse banken voldoende om mogelijke verliezen op leningen aan Griekse banken vanuit de ECB te voorkomen? Waar is het bedrag van 20 miljard euro op gebaseerd?
25. Over welke mogelijkheden van vormgeving van de garanties zijn nog meer gesproken op ambtelijk niveau, buiten de opties van tijdelijke garantiestelling vanuit het EFSF?
26. Hoe staat het met de kredietwaardigheid van de Griekse banken? Bent u van mening dat we niet garant moeten staan voor illiquide en insolvabele banken?
27. Kunt u garanderen dat de eventuele extra garantie eenmalig van aard is aan de ECB betreffende Griekenland?
28. Wat gebeurt er met de garanties van Nederland aan de ECB indien een credit event plaatsvindt? Is de Nederlandse belastingbetaler haar geld dan kwijt? Zo ja, onderschrijft u het dan ook als een te groot risico om deel te nemen aan de garanties aan de ECB?
29. Op dit moment stijgen de rentes van Spanje en Italië boven de 6% en heeft een crisisberaad plaatsgevonden. Acht u de kans aanwezig dat er ook garanties aan de ECB moeten worden verleend voor steun aan Spaanse en Italiaanse banken en eventueel ook andere landen?
30. Worden deze garanties alleen afgegeven aan de ECB, indien Griekenland wordt gewaardeerd als een (selective) default? Zo nee, wanneer worden deze garanties dan nog meer verstrekt aan de ECB?
31. De ECB heeft voor meer dan 70 miljard euro aan Grieks staatspapier in bezit. Wordt van ECB verwacht om mee te doen aan het doorrollen van dit papier (private sector involvement)? Zo ja, wat betekent dit en voor welke periode worden deze leningen doorgerold?
32. Kunt u een totaal overzicht van garanties en leningen verschaffen tot heden, tot in 2014 en de maximale potentiële bijdrage van Nederland inclusief de bijdrage en garanties aan de ECB, de Nederlandse bijdrage aan het IMF en de private bijdrage van Nederlandse financiële sector met betrekking tot de eurocrisis? Hoeveel kost het de Nederlandse belastingbetaler en de financiële sector indien de afgegeven garanties uitbetaald dienen te worden en de verstrekte leningen niet worden terugbetaald?
33. Zijn er nog meer bedragen in het steunpakket van Griekenland waarvan de Kamer niet op de hoogte is? Zo ja, waarom zijn deze niet vermeld en van welke omvang zijn deze bedragen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van het CDA

De leden van de CDA-fractie hebben kennis genomen van het verslag van de eurotop van 21 juli j.l. en van uw brief over de tijdelijke garantiestelling aan de ECB. Deze leden zullen over beide documenten een aantal vragen stellen over het nieuwe leningenprogramma aan Griekenland, de uitbreiding van de bevoegdheden van het EFSF en de tijdelijke garantiestelling voor de ECB.

Ter introductie willen de leden van de CDA-fractie in algemene zin opmerken dat, hoewel het pakket eerst wel wat rust op de financiële markten heeft gebracht, waakzaamheid ten aanzien van de situatie op de financiële markten geboden blijft. Deze leden kijken met zorg naar de ontwikkelingen in Italië en Spanje. Kunt u ook aangeven hoe u tegen deze actuele ontwikkelingen aankijkt, juist ook tegen de achtergrond van het nu voorliggende pakket?

De leden van de CDA-fractie ondersteunen van harte de aan het eind van het verslag genoemde opmerking dat versterking van het Stabiliteits- en Groeipact van groot belang blijft. Invoering van het governancepakket met verdere minimumeisen aan nationale begrotingsraamwerken al in 2012 (i.p.v. 2013) lijkt deze leden een verstandige keuze. Aandringen op snelle besluitvorming en overeenstemming met het Europees Parlement lijkt ons noodzakelijk, maar wel onder de voorwaarde dat zeker aan de preventieve werking geen concessies gedaan worden. De leden van de CDA-fractie hechten aan een krachtadig preventief pakket.

Voor de korte termijn is het nu echter zaak dat in de komende periode het proces van de Nederlandse Parlementaire beoordeling, van het veelomvattende pakket om de schuldencrisis in Griekenland te adresseren en de risico's van besmetting tegen te gaan, zo goed mogelijk verloopt. De leden van de CDA-fractie willen hierbij benadrukken dat de communicatie naar de Kamer door het kabinet optimaal dient te geschieden. Deze leden hechten er aan te benadrukken dat het voor een soepel verloop van het proces van groot belang is dat alle details van het pakket tijdig op tafel liggen. De complexiteit van het pakket en de omvang laten zien dat niet op alle fronten exacte duidelijkheid gegeven kan worden. Echter deze leden vragen juist op die punten waar nog geen exacte duidelijkheid gegeven kan worden om dat ook expliciet te vermelden alsook aan te geven wat de mogelijke scenario's (wat is de minimale en maximale omvang) uiteindelijk zouden kunnen zijn. De leden van de CDA-fractie vragen tegen deze achtergrond het kabinet gedetailleerd aan te geven op welke punten parlementaire goedkeuring gevraagd wordt. Graag een nauwkeurig overzicht van deze punten zowel in omvang, vorm en tijd. Ook zouden deze leden nog antwoord willen hebben op openstaande vragen uit het Schriftelijk Overleg ter voorbereiding van het Algemeen Overleg op 21 juli j.l. (zoals het Kabinet aangaf waren nog niet alle vragen beantwoord). De leden van de CDA-fractie merken op dat indien gekozen wordt voor een collectieve beantwoording voor de vragen, graag wordt vermeld welke vragen van de fracties daarmee beantwoord worden.

Griekenland

Verwachtingen Griekse economie

In het verslag wordt gesteld dat het pakket maatregelen van Griekenland een enorme inspanning vergt en de nodige offers. Kunt u gedetailleerd en overzichtelijk aangeven welke maatregelen dit precies zijn en welke offers dit precies vergt van de Grieken? Graag zouden de leden van de CDA-fractie ook vernemen op welke wijze dit programma – naar verwachting – zal bijdragen aan een hogere economische groei. Wat

verstaat u onder duurzame groei in dit verband? Graag ook een toelichting op de opzet van de taskforce die zich zal richten op het verbeteren van de concurrentiekracht en het verbeteren van de arbeidsmarkt. Hoe zal de technische assistentie vorm krijgen? Welke financiële gevolgen voor Nederland zou dit kunnen hebben?

Financieringsbehoefte Griekenland

In het verslag wordt opgemerkt dat er eerst aandacht was voor de financieringsbehoefte van Griekenland tot 2014, maar dat er vanwege de betrokkenheid van de private sector nu ook aandacht is voor betrokkenheid van de private sector tot 2019. In de tabel van het verslag wordt echter ook voor de private sector alleen gesproken over financiering tot 2014. Kunt u de volledige financieringsbehoefte van Griekenland tot 2019 op een rij zetten en daarbij de ontwikkelingen per jaar van 2011 tot en met 2019 vermelden? Hoe ziet het verwachte schema van herfinanciering er nu precies uit op basis van de huidige schuld en de toekomstige ontwikkeling van die schuld van de Griekenland, ook eveneens voor de jaren 2011 tot en met 2019? Welk deel bestaat uit herfinanciering door (naar verwachting) de private sector en welk deel wordt door de publieke sector geherfinancierd?

De leden van de CDA-fractie hechten eraan om duidelijkheid te hebben over het exacte financieringsgat en hoe dat in tijd en omvang wordt ingevuld. Gekoppeld hieraan vragen deze leden u welke afspraken er gemaakt zijn over de monitoring van deze tijdslijnen en bedragen. Wat zijn de consequenties indien tijdslijnen of andere bijdragen niet worden gerealiseerd?

In dit verband vragen de leden van de CDA-fractie ook nadrukkelijk in te gaan op de bijdrage die ook Griekenland zelf levert aan deze analyse van de schuldhoudbaarheid. Deze leden vragen hierbij specifiek aandacht voor het totale privatiseringsprogramma (gespecificeerd naar tijd en omvang). Ook zouden de leden van de CDA-fractie in dit kader graag een totaal overzicht ontvangen van directe en indirecte garantstellingen, die door overheden en intergouvernementele instellingen op dit moment zijn afgegeven op Griekse leningen (dus garantiestellingen, garantiestellingen op de ECB, het ECB-onderpand, de IMF-bijdrage en mogelijk andere leningen en garantiestellingen). Kunt u een inschatting geven tot hoe hoog dit bedrag kan oplopen in 2015 voor elk van de categorieën?

Betrokkenheid van de private sector

Er wordt gesteld dat er met de private sector is overeengekomen dat het gros van de schuld dat afloopt tot medio 2014 wordt verlengd naar een beduidend langere periode. Wat zijn precies de afspraken die hierover gemaakt zijn? Tot wanneer is de periode verlengd? De leden van de CDA-fractie maken uit het verslag op dat dit gepaard gaat met een korting op de hoofdsom. Wat zijn hier voor afspraken over gemaakt? Hoe hoog is deze korting precies? In hoeverre betekent dit de facto toch niet een herstructurering van de schulden?

Om de private sector te bewegen tot het verlengen van de looptijd zijn er nu zekerheden gesteld om terugbetaling van de hoofdsom te garanderen. Dit verloopt via zogenaamde credit enhancements. In totaal worden er de komende tijd credit enhancements verstrekt van 35 miljard euro. Wat houden deze credit enhancements precies in? De leden van de CDA-fractie willen graag de precieze voorwaarden weten. Betekent dit dan ook dat banken worden vrijgesteld van een eventuele (onverhoopte) herstructurering van de Griekse schuld?

De mogelijkheid blijkt te bestaan om een private schuld van 33 miljard euro af te kopen voor 20 miljard euro. Dit is in feite dus een afboeking van

EUR ruim 30%. Kunt u meer details geven over deze transactie? Wat is hier de achtergrond van?

Kunt u aangeven met hoeveel onzekerheden de private betrokkenheid in deze deal is omgeven? Wat zijn de eventuele alternatieven voor de private betrokkenheid?

U heeft altijd gesproken van «drang» naar de private sector om een bijdrage te leveren aan de stabiliteit van de eurozone. In hoeverre wordt deze drang in het programma vormgegeven. Kunt u daarbij aangeven over welke voorwaarden, bedragen, etc. het gaat?

Griekse bankwezen

Zekerheidshalve wordt er een bedrag van 20 miljard euro gereserveerd voor een herkapitalisatie van de banken. Waar is dit bedrag op gebaseerd? In hoeverre is hierbij gebruik gemaakt van de onlangs verschenen stresstests? Tot welke termijn blijft dit bedrag gereserveerd voor de Griekse banken? Op basis van welke criteria wordt dit bedrag eventueel toegekend aan de banken? Verwacht u dat dit bedrag ook nog hoger uit zou kunnen komen? In het vorige pakket was al ruim 12 miljard euro meegenomen voor ondersteuning van de financiële sector. In hoeverre is daar dan nu al gebruik van gemaakt c.q. hoe is dit bedrag verder verwerkt in deze deal?

Leningen aan Griekenland

Voor toekomstige leningen aan Griekenland zal een lager rentetarieef worden gehanteerd dat in ieder geval de financieringskosten dekt. De leden van de CDA-fractie maken zich zorgen over de precedentwerking die deze lagere tarieven scheppen voor andere programmalanden zoals Ierland en Portugal. Verderop lijkt u zich ook bewust van deze zorgen. Onduidelijk blijft echter hoe hier nu precies mee wordt omgegaan. Voor welke periode gaan deze lagere tarieven gelden? Voor welke landen gaan deze tarieven gelden? Heeft dit ook betrekking op mogelijk toekomstige programmalanden? In hoeverre wordt hiermee afgeweken c.q. aangesloten bij de systematiek voor de bepaling van rentetarieven die het IMF hanteert in dit soort gevallen (steun moet in ieder geval kostendekkend zijn en er dient sprake te zijn van een zekere opslag, bijvoorbeeld 50 basispunten)?

Indien een programmaland, nu of in de toekomst, niet in aanmerking komt of wil komen voor een lager rentetarieef, wat zijn dan de afgesproken voorwaarden?

Betrokkenheid IMF

Op dit moment is nog onduidelijk op welke wijze (en hoeveel) het IMF bijdraagt. Kunt u een richting aan geven aan welke omvang gedacht? Kan worden bevestigd dat de bijdrage in verhouding minimaal gelijk is aan de bijdrage in eerdere programma's? Wanneer wordt hierover wel volledige duidelijkheid verwacht?

Deelname EU- en eurolanden

Kunt u nog ingaan op de deelname door alle EU-lidstaten? Hoe komt deze verdeling tot stand? Bestaat bij alle EU-lidstaten een gelijke bereidheid tot deelname? Heeft bijvoorbeeld Slowakije ingestemd met de genomen besluiten en neemt deze lidstaat ook deel aan de uitvoering?

In hoeverre wordt er onderscheid gemaakt tussen Eurozone landen en de overige EU-lidstaten, als het gaat om pakketten die dienen ter correctie en modernisering van de economische situatie van Griekenland?

Aanpassing EFSF en ESM

Er zal een aantal wijzigingen worden doorgevoerd in het EFSF en vanaf 2013 parallel hiermee ook in het Europese Stabilisatie Mechanisme (ESM). Zo kan het EFSF leningen gaan verstrekken aan banken en in uitzonderlijke omstandigheden zal kunnen interveniëren in de secundaire obligatiemarkt. Ook zal waarschijnlijk de mogelijkheid van een *precautionary arrangement* komen om landen met goede fundamentals te beschermen tegen besmettingsgevaar, zoals het IMF dat nu ook al biedt. In het verslag wordt ook nadrukkelijk op deze parallelliteit met het IMF gewezen. Op welke wijze wordt de regering en parlement betrokken bij de institutionele opzet voor het EFSF (governance, bewindvoerders, rol ECB, etc)? De leden van de CDA-fractie willen hierover graag tijdig in betrokken worden. Hoe wordt dit nu opgepakt?

De Leden van de CDA fractie hebben een aantal specifieke vragen over het EFSF:

1. Is het zo dat flexibilisering van het EFSF/ESM een harde voorwaarde is voor de totale deal om zodoende besmettingsgevaar te voorkomen? Zo ja, hoe hard zijn de gemaakte afspraken inzake omvang en voorwaarden rondom deze fondsen?
2. In hoeverre kunnen landen een beroep doen op deze fondsen zonder dat die landen de status krijgen van een programmaland? Wat is in dit verband een «programmaland»?
3. Kunnen landen een beroep doen of kunnen situaties ontstaan waar het EFSF leningen verstrekt en/of intervenueert, zonder dat het IMF hierin wordt betrokken?
4. Nederland heeft nadrukkelijk ingebracht dat alleen steun uit het EFSF-programma gekregen kan worden onder de juiste conditionaliteit; wat is in dit verband «juiste conditionaliteit»?
5. In het verslag staat de zin: «waar dat gepast is, zal een regeling worden getroffen om onderpand te verzekeren voor de lidstaten van de eurozone. Daarmee kan zo nodig een deel van het risico dat voortvloeit uit het EFSF waarborgen worden afgedekt»? Heeft dit betrekking op een open eind regeling? Wat kunnen daar de financiële gevolgen voor de lidstaten voor zijn?

Overige opmerkingen uit het verslag

Er wordt opgemerkt in het verslag dat voor stresstesten zogenaamde back stops van groot belang zijn. Wat gaat dit concreet betekenen? Op welke juridische en financiële mogelijkheden wordt gewezen? Hoe verhoudt zich dit tot de bevoegdheden van het EFSF die ook kapitaalsteun aan banken kunnen gaan geven?

Opgemerkt wordt dat de synergiemogelijkheden tussen de benutting van de EU-fondsen en leningenprogramma's verder wordt bekeken. De leden van de CDA-fractie vragen in dit verband de implicatie van de zin: « ook zal bezien worden hoe deze landen (programmalanden) hun absorptie van EU-fondsen kunnen vergroten, onder meer door verhoging van cofinancieringspercentage via de EU-begroting»? Wat kan, bij een gelijkblijvende EU-begroting, dan het effect (zowel financieel als wat betreft de concurrentie) zijn voor Nederland?

Tijdens de afgelopen Eurotop is afgesproken dat de wijze waarop bestuurlijk omgegaan wordt met de onderhavige problemen in eurozone zal worden geëvalueerd. De nadruk zal worden gelegd op betere werkmethoden en een sterker crisisbeheer. Kunt u aangeven met welke bijdrage Nederland tijdens deze Eurotop deze discussie heeft gevoerd? Wat is volgens u «het bestuurlijke probleem»?

Tijdelijke garantiestelling voor de ECB

Tot slot gaan de leden van de CDA-fractie in op uw brief van 31 juli 2011 over de mogelijke tijdelijke garantiestelling voor de ECB.

Er bestaat een noodzaak van een garantiestelling door de eurolidstaten aan de ECB in geval van een (selective) default van Griekenland. Er wordt gesteld dat dit in lijn is met de Verdragsrechtelijke taak en de positie van de ECB. Kunt u dit punt nader toelichten? Wat zijn de risico's van zo'n garantiestelling? Bestaan er precedënten?

Binnen welke range ligt de betrokkenheid? Kunt u ook hier aangeven wat een « korte periode» behelst? En kunt u uitleggen wat in dit verband verstaan wordt onder een « selective default», «credit event» en een «rating event»?

De ECB heeft altijd terughoudend gestaan tegenover private betrokkenheid en de risico's die dat zou kunnen inhouden. Kunt u aangeven welke risico's de ECB in de onderhandelingen aangegeven heeft en op welke wijze deze nu in de totale overeenkomst zijn afgezwakt? En hebben deze afspraken ook betrekking op toekomstige private/publieke betrokkenheid? Zijn er in dit verband nog andere afspraken gemaakt in het kader van een goed flankerend beleid om «alle risico» s» te minimaliseren?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de SP

De leden van de SP-fractie hebben kennis genomen van de brieven van de minister van 25 en 31 juli 2011. Deze leden hebben daarover nog enkele vragen.

Tijdelijke garantstelling ECB

U meldt in de brief van 31 juli 2011 dat de staatshoofden en regeringsleiders de bereidheid hebben uitgesproken om in een tijdelijke garantstelling voor de ECB te voorzien. Betekent dit dat er concrete afspraken zijn gemaakt en dat alleen het bedrag nog moet worden ingevuld? Of moet er nog definitief worden besloten of die garantie er gaat komen? Heeft Nederland zich gecommitteerd aan een garantie van 35 miljard euro?

Verder vragen de leden van de SP-fractie zich af of u kunt aangeven om welk bedrag het gaat. In de media doen berichten de ronde dat het om een garantie van zo'n 35 miljard euro gaat. Klopt dat? Wat is het minimumniveau en wat is het maximumniveau van de garantie?

Mede met het oog op mogelijke reacties op de financiële markten is eerder niet uitvoerig stil gestaan bij de garantstelling. Kunt u uitleggen welke ongewenste reacties voorkomen moesten worden? Het woord «mede» duidt erop dat er ook andere redenen waren om in eerdere communicatie niet uitvoerig stil te staan bij de garantstelling. De leden van de SP-fractie zouden graag willen weten wat die andere redenen zijn. De garantie is volgens u nodig vanwege een eventueel rating event in verband met een bijdrage van de private sector. Is er, nu de bijdrage van de private sector geheel vrijwillig is, nog acuut gevaar op een rating event? Verwacht u dat de bijdrage van de private sector op enig moment toch nog een meer dwingend karakter kan krijgen, waardoor de garantstelling aan de ECB nodig is?

Er worden zo blijkt uit de brief meerdere opties besproken over de vormgeving van de garantie. De leden van de SP-fractie zouden graag weten welke andere opties, naast een bijdrage uit het EFSF, onderdeel van de onderhandelingen zijn. Ook vragen zij zich af wat het aandeel van Nederland in die andere opties zou zijn.

De leden van de SP-fractie merken op dat de huidige aanpak ineffectief en onrechtvaardig is, omdat de banken niet daadwerkelijk gaan meebetalen aan de oplossing van het probleem dat ze zelf mede veroorzaakt hebben. Volgens berichtgeving van Reuters Breaking Views en het Financieel Dagblad neemt de totale Griekse schuld meer toe dan de private schuldreductie. Oftewel, private schuld wordt zo omgewisseld voor publieke schuld. De leden van de SP-fractie vragen u of deze berichtgeving klopt. Zo nee, waarom klopt dit niet? Zo ja, vindt u het effectief om een schuldenprobleem met meer schulden op te lossen? Vindt u het effectief om de publieke bijdrage aan de het Griekse schuldenprobleem te vergroten, zodat de private sector iets meer tijd heeft om de posities af te bouwen?

Volgens het background document van het IFF moet van de zogenaamde credit enhancements nog 7 miljard euro buiten het nieuwe hulpprogramma voor Griekenland worden gefinancierd. De leden van de SP-fractie vragen zich af wie dat gaat financieren? Kunt u toezeggen dat Nederland en de andere eurolanden daar in ieder geval niet voor opdraaien. Zo nee, waarom kan hij dat niet toezeggen?

In het perscommuniqué van Van Rompuy naar aanleiding van de Europese top wordt opgemerkt dat «wij de rol van de privésector nu anders benaderen: deze rol zal beperkt blijven tot Griekenland, en uitsluitend Griekenland». Is dit daadwerkelijk afgesproken? Zo ja, waarom heeft u daar dan geen melding van gemaakt in uw brief? Zo nee, kunt u dan onomwonden bevestigen dat bij eventuele toekomstige (additionele) hulpprogramma's voor Eurolanden een private bijdrage niet is uitgesloten?

Met de «flexibilisering» van het EFSF en de op stapel staande regelgeving met betrekking tot het stabiliteitspact worden steeds grotere stappen gezet naar een Europese economische regering. Te snelle Europese integratie is nu juist het probleem en niet de oplossing volgens de leden van de SP-fractie. Er gaan inmiddels ook berichten de ronde over een Frans plan voor een geformaliseerde Euroraad, met Van Rompuy als voorzitter die het economisch beleid in de eurozone moet gaan coördineren. De leden van de SP-fractie vragen u of u onomwonden afstand wilt nemen van dit soort plannen.

Verder vragen de leden van de SP-fractie zich af wat er precies is afgesproken met betrekking tot de bijdrage van de Eurolanden aan de hulppakketten voor Griekenland en de rente. De Commissie heeft dinsdag aangegeven dat alle landen geëngageerd zijn aan de uitbetaling van de volgende tranche van het eerste hulpprogramma. Wel wordt opgemerkt dat er een compensatiemechanisme is in het geval de financieringskosten stijgen. Hoe werkt dat compensatiemechanisme precies? Is er ook zo'n compensatiemechanisme voor het tweede hulpprogramma? Klopt het dat er telefonisch overleg is geweest over de bijdrage van Spanje en Italië aan de nieuwe tranche en dat Italië overwogen heeft niet mee te doen aan de volgende tranche? Is Nederland onderdeel van dat overleg geweest? Kunt u aangeven of Italië en Spanje al hun toezeggingen met betrekking tot de steun aan Griekenland nog steeds bereid zijn na te komen, gezien de oplopende rentes voor Italiaanse en Spaanse staatsleningen?

Wat zijn de gevolgen van het compensatiemechanisme voor Nederland? Hoe hoog wordt de Nederlandse bijdrage als Spanje en/of Italië niet meer meedoen aan de hulpprogramma's?

De minister president zei na afloop van de Eurotop over de betrokkenheid van de banken: «Voor de totale omvang van het extra pakket waar tot nu is besloten komt die betrokkenheid uit op ongeveer 50 miljard euro netto op een totaalpakket van 109 miljard tot 2014». De leden van de SP-fractie kunnen deze verklaring niet in lijn brengen met de cijfers zoals deze door

u in uw brief van 25 juli zijn weergegeven. Doordat het kabinet geen verklaring heeft gegeven voor de verschillende weergaven van de cijfers, blijft de suggestie bestaan dat Nederland niet wist waar het op de Eurotop mee instemde. De leden van de SP-fractie zouden daarom graag een bevestiging van u krijgen dat de verklaring van de minister president op dit punt inderdaad niet klopte en zouden graag willen weten hoe deze fout van circa 50 miljard euro heeft kunnen gebeuren. Wist Nederland waar het mee instemde bij de Eurotop?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van D66

De leden van de D6-fractie hebben de volgende vragen:

1. Financieringsgat:

In de brief wordt gemeld dat het totale financieringsgat tot medio 2014 88 miljard euro bedraagt. Voor het dichten van het financieringsgat wordt 54 miljard euro bijgedragen door de private sector in de vorm van verlenging van looptijden van bestaande obligaties. Hier tegenover staan echter credit enhancements (in de brief genoemd «garanties op het terugbetalen van de hoofdsom») en garanties voor de banken die hierdoor in problemen komen voor ongeveer hetzelfde bedrag (totaal 55 miljard euro tot 2020).

Hoe moet de publieke bijdrage worden gezien? Is het zo dat de credit enhancements en de reservering voor kapitalisatie van banken sowieso worden uitgegeven? Of betreft het hier *echte* garanties die *eventueel* tot uitkering komen? En zo ja, onder welke voorwaarden komen deze bedragen tot uitkering? En wat is de inschatting van de Nederlandse regering over de uitkering van deze garanties?

Met andere woorden: is de private bijdrage een echte bijdrage aan het (her)financieringsgat of dekken de publieke uitgaven de facto het gehele financieringsgat en heeft de private sector betrokkenheid alleen betrekking op het verlichten van de schuldenlast van Griekenland naar de toekomst toe? Graag een nadere toelichting.

2. Schuldterugkoop:

In de brief van 25 juli 2011 wordt gemeld dat met een bedrag van 20 miljard euro publiek geld een private schuld ter hoogte van 33 miljard euro kan worden teruggekocht. Hoe zit dit precies in elkaar? Tegen welke korting worden de openstaande private schulden ingekocht? En hoe wordt dan het bedrag van 33 miljard euro bereikt? In de brief wordt gemeld dat hiermee de private sector betrokkenheid met nog eens 13 miljard euro toeneemt. Hoe moet deze 13 miljard euro worden gelezen?

3. Private sector bijdrage:

Hoe is de totale private sector bijdrage van 106 miljard euro tot aan 2020 berekend? Welke veronderstellingen liggen ten grondslag aan deze berekeningen, bijvoorbeeld ten aanzien van de rente en de kortingen? In de media zijn berichten verschenen dat een deel van de banken toch niet wil meedoen aan de vrijwillige bijdrage. Komt hiermee de totale private sector bijdrage onder druk te staan?

4. EFSF:

Het EFSF gaat langere leningen aanbieden aan Griekenland tegen een lagere rente. De rente wordt volgens de brief bepaald door in ieder geval de fundingskosten voor het EFSF af te dekken. In de brief staat de volgende passage hierover:

«Zoals bekend, leveren landen van de eurozone elk een aandeel in de garanties en achtervanggaranties van de door EFSF te lenen hoofdsom. Het Nederlands aandeel daarin bedraagt 6,2%. Daarnaast moeten ook de rentelasten van het EFSF gegarandeerd worden gedurende de looptijd van de verplichtingen van het EFSF. Ook de omvang daarvan is nog niet bekend, temeer daar ook de gemiddeld looptijd van het pakket nog niet bekend is. Wel staat vast dat de gemiddelde looptijd

substantieel langer zal zijn dan de 7,5 jaar waarvan nu voor leningen uit het EFSF steeds is uitgegaan.»

De risico-opslag die de Grieken betaalden verdwijnt (overigens ook voor Ierland en Portugal). Tegelijkertijd zien wij dat de fundingskosten voor landen als Spanje en Italië oplopen. Hoe werkt de bepaling van het renteniveau dat Griekenland moet betalen in de praktijk? Wordt de in rekening gebrachte rente bepaald op basis van een gewogen gemiddelde van de fundingskosten van de lidstaten die steun geven? De lidstaten geven garanties af aan het EFSF om zelfstandig op de markt geld aan te trekken. Maar als de garanties van andere lidstaten «minder waard worden», betekent dit dan dat Nederland meer garanties moet afgeven om de kredietwaardigheid van het EFSF in stand te houden? En gaat dan het Nederlandse aandeel omhoog? In de bovenstaande passage uit de brief wordt expliciet gesproken over de garanties die aan het EFSF worden gegeven om de rentelasten van het EFSF af te dekken. Kunt u uitleggen waarom deze extra garantie nodig is?

In het verlengde hiervan: twee maanden geleden is de discussie gevoerd om de effectieve uitleencapaciteit van het EFSF daadwerkelijk op het bedrag van 750 miljard euro te brengen (dit was lager door hoge buffers die moesten worden aangehouden om kredietwaardigheid te versterken). Wat is de stand van zaken m.b.t. deze discussie? Is de effectieve uitleencapaciteit verhoogd? En zo ja, wat betekent dit voor de garanties die Nederland heeft afgegeven aan het EFSF?

5. Hoogte noodfonds:

Verschillende monetaire autoriteiten hebben reeds gepleit voor een verhoging van het noodfonds in het geval er sprake kan zijn van een credit event (o.a..voormalig DNB-president Wellink). Waarom is vorige week op de top niet besloten om de omvang van het noodfonds te verhogen? En welke afwegingen zijn daarbij door Nederland gemaakt?

6. Griekse concurrentiepositie:

In de brief wordt gesproken over een verlengde monitoring van de Griekse hervormingen. Expliciet wordt ingegaan op een taskforce die «zich zal richten op het verbeteren van de concurrentiekracht en het versterken van de arbeidsmarkt». Waar moet dan aan worden gedacht? Gaat de Commissie (in samenwerking met het IMF) hervormingen eisen van de Griekse overheid om de arbeidsmarkt toekomstbestendiger te maken? En waar moet dan aan worden gedacht?

7. Schuldhoudbaarheid:

Wat is het totale effect op de schuldhoudbaarheid van dit pakket in combinatie met de maatregelen die de Griekse overheid zelf heeft aangekondigd? Is er in Griekenland naar het oordeel van de regering nog steeds sprake van een liquiditeits- en geen solvabiliteitsprobleem? In het verlengde hiervan: de OECD heeft afgelopen week berekeningen gemaakt dat de Griekse overheid de schulden op termijn weer op een houdbaar pad kan krijgen (zelfs onder de grenzen van het SGP). Wat is het oordeel van de Nederlandse regering over deze berekeningen van de OECD?

8. Garanties aan de ECB:

In de openbare brief over de garanties aan de ECB staat de volgende passage: «Overigens heeft de minister-president in zijn algemeenheid in de bijeenkomst benadrukt een voorbehoud te maken voor de parlementaire goedkeuring van het gehele pakket, inclusief dit specifieke punt (van de ECB-garanties). Aangezien de situatie waarin deze tijdelijke garantiestelling noodzakelijk is nu nog niet aan de orde is, bestaat de mogelijkheid om te zijner tijd hierover te spreken met de Kamer, waar ik op dat moment verslag zal doen over de verschillende opties. De Kamer is derhalve ten volle en in de gehele breedte in de gelegenheid om een afweging te maken ten aanzien van de tijdelijke

garantiestelling aan de ECB zodra daar nadere concrete informatie over kan worden verschaft».

Uit de persberichten (NRC en Reuters) hebben wij de indruk overgehouden dat de garantstelling wel degelijk reeds is afgegeven door de eurolanden na afloop van de top. Klopt dit? En zo ja, betekent dit dat de garantie wel reeds is afgegeven ondanks het feit dat de situatie nog niet aan de orde is. Waarom heeft u er niet voor gekozen om deze garantstelling – eventueel vertrouwelijk – als bijlage mee te sturen met de brief van het verslag van de bijeenkomst van 21 juli 2011?

9. Totale omvang Nederlandse bijdragen en garanties:
Kunt u een overzicht geven van de totale maximale omvang van de Nederlandse bijdragen en de door Nederland afgegeven garanties voor de stabiliteit van de Euro op dit moment? Bij ons zijn bekend:
- Bilaterale lening aan Griekenland: 4,7 miljard euro.
 - Bilaterale lening aan Griekenland via IMF (30 miljard euro), Nederlandse aandeel 2,14% (?): 0,65 miljard euro.
 - Garantie op het noodfonds van deel Eurolanden (EFSF) (440 miljard euro), Nederlandse aandeel 6,2%: 27,3 miljard euro.
 - Garantie op het noodfonds EU (EFSM) (60 miljard euro), Nederlandse aandeel 5%: 3 miljard euro.
 - Garantie op het IMF-deel van het noodfonds (250 miljard euro), Nederlandse aandeel 2,14% (?): 5,35 miljard euro.
 - Garantie op ECB: onbekend.
- Totaal dan circa 5,4 miljard euro aan leningen en maximaal 35,65 miljard euro aan garanties op het EFSF. Kloppen deze bedragen en percentages? Zo nee, wat is de stand van zaken op dit moment en hoe komt dit overzicht terug in de Miljoenennota?
10. Governance:
In de brief staat de volgende passage: «Voorts is ook afgesproken de wijze waarop de eurozone bestuurlijk met problemen als het onderhavige omgaat, te evalueren en waar nodig in oktober met concrete voorstellen te komen voor betere werkmethoden en een sterker crisisbeheer.» Betekent deze passage dat er in Europa daadkrachtiger kan worden opgetreden in tijden van crisis? Aan welke verbeteringen moet dan worden gedacht? Worden hier ook de suggesties van de heer Trichet (ECB) meegenomen over een begrotingsautoriteit op Europees niveau (bijvoorbeeld in de vorm van «Mister Euro»?
11. Communicatie:
Bent u met de leden van de D66-fractie van mening dat de «misrekening» van 50 miljard euro door de minister president en de garantstelling aan de ECB die niet door het kabinet maar door een krant bekend is gemaakt het vertrouwen van mensen schaadt? Waarom is er niet gekozen voor een meer open en transparante communicatie waarmee misschien geen «overwinningen» kunnen worden binnengehaald, maar wel meer vertrouwen kan worden opgebouwd?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de ChristenUnie

De leden van de ChristenUnie-fractie hebben de volgende vragen:

- Deelt u de mening van de leden van de ChristenUnie-fractie dat de Kamer recht heeft op alle relevante informatie om haar (controleerende) taak uit te oefenen?
- Deelt u de mening van deze leden dat het risico van mogelijke reacties op de financiële markten geen reden is informatie niet of onvolledig te geven, maar hooguit een afweging vraagt op welke wijze (openbaar/vertrouwelijk) informatie wordt doorgegeven?
- Naar aanleiding van de vragen 1 en 2: waarom heeft u niet direct de Kamer volledig geïnformeerd over de in Brussel gemaakte afspraken met betrekking tot garanties voor de ECB?

4. Zijn er nog meer afspraken gemaakt tijdens de bijeenkomst van staatshoofden en regeringleiders op 21 juli 2011 waar de Kamer niet volledig van op de hoogte is gebracht? Zo ja, welke?
5. Waarom is ertoe besloten de hoogte van de af te geven garanties niet direct mee te nemen in het totale financiële steunpakket, zoals afgesproken op de Europese Top van 21 juli 2011?
6. Wat is de verhouding van de duur van een (selective) default tot de hoogte van de garanties die moeten worden afgegeven?
7. Wanneer zou een dergelijke situatie zich volgens de ECB kunnen voordoen? Speelt de waardering van de rating agencies nog een rol of is het een eigenstandige beslissing van de ECB?
8. Mocht de situatie weer normaliseren, komen afgegeven garanties dan weer terug bij de lidstaten?
9. Maakt u zich er ook sterk voor dat garanties worden afgegeven door EFSF, zoals u nu in de brief van 31 juli 2011 als een mogelijkheid suggereert?
10. Hoe hoog is het percentage van de bijdrage van Nederland aan de garanties?

De griffier van de vaste commissie voor Financiën,
Berck